

Bryter ny mark

I Breaking the waves möter Folkteatern Göteborg en ny publik. Som sällan eller aldrig sett – eller spelat – teater förut.

Text: Ingemo Orstadius | Bild: Henrik Enarsson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 2 2011](#)

[singlepic id=398 w=205 h=437 float=left] Anslagstavlan i Johanneskyrkans entré är full av lappar med namn på olika självhjälpsgrupper. En fika kostar snudd på ingenting och den som hungrar kan få med sig ett bröd från det välfyllda brödsåpet. Ja, så långt är allt sig likt i Stadsmissionens egen kyrka, men den som lyfter blicken ser något mer. Altaret har förkläts till en häftig scen, där två stora vita segel inramar en uppfälld dubbelsäng. Här pågår ett ovanligt teaterprojekt, där Unga Folkteatern, Folkteatern och Stadsmissionen samverkar.

"Kliv fram, ta plats och gå inte tillbaka sedan!" Så låter det när regissören Kim Lanz, iklädd mörkblå manchesterkavaj och Foppatofflor, instruerar sina skådespelare. Kvinnorna i pjäsen ställer sig till vänster och männen till höger på scenen. De flesta är medelålders amatörer från fyra olika kyrkokörer i Göteborg. "Spel, spel, spel" säger Kim Lanz och vips fälls sängen ned. Täcken och kuddar placeras ut på den, samtidigt som seglen ställs ihop vid sidan av. Karin Lycke och Göran Ragnerstam gör entré för att repetera pjäsen Breaking the waves.

Handlingen utspelar sig i ett litet fiskarsamhälle där församlingen och religionen har stort inflytande. Huvudpersonen Bess är en ung, lite udda kvinna med en stark gudstro. När hon blir kär i oljearbetaren Jan reagerar församlingen med skepsis, eftersom han är utsocknes. Breaking the waves är en stark kärlekshistoria som går mot en katastrof

och ingen i kustsamhället förblir oberörd.

Efter en stunds repetition säger Kim Lantz "funkar faktiskt, bra!" och skådespelare och amatörer kan ta en välförtjänt paus. En av dem är Ola Hedén, som dessutom är projektledare och regiassistent.

– Pjäsen är ingen vanlig kärlekshistoria. Den är vacker och fantastisk på ett annorlunda sätt. Men kyrkans syn på den är komplicerad. Gud är god, men hur förvaltar vi människor religionen, när den blir till ett förtryck, frågar sig Ola Hedén. Pjäsen kritiserar inte kyrkan, utan det stängda samhället som är livsfarligt att ifrågasätta, menar han.

Att Breaking the waves sätts upp just här, betyder mycket för skådespelarna. I Johanneskyrkan finns människor med olika öden och bekymmer, vilket ger pjäsen en ny dimension.

– Det är en enormt stor grej att spela i den här miljön, säger Göran Ragnerstam. Jag har jobbat med teater i 30 år och att få komma till ett ställe som passar pjäsens miljö är häftigt. Att få göra något tillsammans för andra känns angeläget, så att vara här berikar mig också som människa.

Skådespelarna blir glada över vad de ser av verksamheten.

Johanneskyrkan är Sveriges mest välbesökta kyrka med cirka 200 gäster per dag. Här finns 17 olika självhjälpsgrupper och en terapikör som är en av pjäsens fyra medverkande körer.

– En häftig blandning av välbeställda människor och hemlösa i en fin gemenskap, tycker Ola Hedén.

Johanneskyrkan, som funnits i 150 år, är ingen vanlig församlingskyrka, utan en alternativkyrka. Den har tidigare använts som sjömanskyrka, men sedan 15 år tillbaka tillhör den Stadsmissionen.

– Den har alltid varit de utsattas och de fattigas kyrka, säger Lotta Säfström, direktor på Stadsmissionen. Vi använder våra lokaler på många olika sätt, gör andra saker än vanliga kyrkor och möter andra människor.

Ett viktigt motiv till att spela pjäsen här, är att få in ett nytt språk i kyrkan.

– Här finns visserligen redan många verbala människor, exempelvis präster och socialarbetare, men nu vill vi ta ytterligare ett steg. Genom att bjuda in teaterfolket får vi också in scenens språk, förklarar Lotta Säfström, som också hoppas att Stadsmissionens gäster och medarbetare på ett eller annat sätt ska bli involverade i arbetet med pjäsen.

– Några av våra stammisar är redan med i Johanneskören, säger hon.

En av dem är "Moa", som blev starkt berörd när hon i höstas läste manuset.

– Det högg tag i mig, säger hon. Och värre och värre blev det ju mer jag läste. Jag kände igen den dömande, straffande Guden från min barndom. Men jag kände också igen mig själv i huvudpersonen Bess, som tänker själv och går sin egen väg, precis som jag alltid har gjort.

Moa tycker att det är spännande att stå på scenen. Hon känner sig inte särskilt nervös, däremot väldigt "närvarande". Det gäller att ge så mycket som möjligt till publiken, menar hon.

– Det har varit jätteviktigt för mig att vara med i pjäsen. Arbetet har gjort mig till en tryggare människa.

Moa tycker att hon utvecklats kreativt av att arbeta i ensemblen. Hon har fått inspiration till att börja skriva och vill gärna fortsätta jobba med amatörteater om hon får chansen.

– Jag har fått blodad tand! Kanske går jag med i Unga Folkteatern, säger hon, innan hon rusar till sin körrepetition.

Pjäsen tar upp viktiga frågeställningar som tvivel och tro, lycka och olycka, offer och god vilja. Kyrkan talar om liv, men utövar förtryck.

– Att pjäsen spelas här kommer att förstärka innehållet. Nu skrivs ny historia i Johanneskyrkan. Jag hoppas på ett långt samarbete med fler uppsättningar. Vi är ju grannar, utbrister Lotta Säfström.

Ulrika Josephsson, vd för Folkteatern i Göteborg, håller med.

– Vi vill nå alla och för att kunna göra det måste vi ibland lämna teaterhuset, där trösklarna är så höga. Vi frågade oss var vi skulle kunna spela i stället och Johanneskyrkan kändes som en fantastisk möjlighet för oss, säger hon.

Det fanns emellertid ett litet aber; den dåliga akustiken. För att det skulle bli möjligt att spela pjäsen i kyrkan, krävdes en mindre ombyggnation, och den har bekostats av Folkteatern. Alla biljettintäkter går oavkortat till Stadsmissionens verksamhet och för att kunna nå de grupper som annars inte skulle ha råd att se pjäsen, delar Stadsmissionen ut 20 biljetter per föreställning till sina gäster.

Pjäsen gavs för fulla hus i mars och april (2011) och Göteborgspostens recensent Sven Rånlund skrev lyriskt efter premiären: "En trevlig sida av kritikeryrket är att tipsa om guldkornen, men Folkteaterns Breaking The Waves ställer till problem: hela spelperioden är utsåld på förhand. Varenda stol, varje bänkrad i S:t Johanneskyrkan. Ni stackare som blir utan biljett, jag beklagar! Har ni drömt om att någon gång se en Stjärna födas bör ni sluta läsa här."

Stjärnan, som den golvade recensenten skriver om, är Karin Lycke. Hon kommer från Unga Folkteatern och spelar Bess, den kvinnliga huvudrollen i pjäsen. Men hon är inte ensam om att få beröm och succén i Johanneskyrkan är ett faktum.

– Jag visste att potentialen till succé fanns, men helt säker kunde jag ju inte vara, säger Lotta Säfström och Ulrika Josephsson håller med:

– Vi törs aldrig förvänta oss en succé. Men visst var intresset stort före premiären, bland annat från medierna, tillägger hon.

Lotta Säfström tycker att det varit "oerhört stimulerande" att samarbeta med teaterfolket.

– Det har betytt jättemycket för verksamheten här, säger hon. Det är så berikande att jobba när olika språk möter varandra. Och vi har inte bara fått in ett nytt språk i kyrkan som vi önskade, utan också en ny kultur, berättar hon.

Folkteaterns vd är lika positiv.

– Samarbetet har inneburit ett kreativt utbyte. Att skådespelarna fick spela i den här miljön betydde mycket, liksom mötet på scenen mellan människor med olika bakgrund.

Båda är överens om att fortsätta samarbetet, men ännu finns inga konkreta planer.

– Vi har så smått börjat bolla idéer för hur vi ska gå vidare. Folkteatern och Stadsmissionen passar väldigt bra ihop, konstaterar Ulrika Josephsson.

ingemo.orstadius@telia.com

Filmen *Breaking the waves* av Lars von Trier, Peter Asmussen och David Pirie har bearbetats för scenen av Vivian Nielsen.